

УДК 111

DOI:10.5281/zenodo.11910898

О.В. Артюх, д-р екон. наук, проф. (ОНЕУ, Одеса)

І.О. Кузовенкова, здоб. ОС «магістр» (ОНЕУ, Одеса)

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Державний фінансовий контроль за дотриманням антимонопольного законодавства в Україні відіграє ключову роль у забезпеченні чесної конкуренції та запобіганні монополізації ринків. Головним органом державної влади, що здійснює такий фінансовий контроль, є Антимонопольний комітет України (АМКУ). Він має спеціальний статус, метою діяльності якого виступає «забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель» [1]. АМКУ відповідає за виконання та нагляд за дотриманням антимонопольних правил і забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку.

До основних напрямів діяльності АМКУ в сфері фінансового контролю за дотриманням антимонопольного законодавства можна віднести: 1) перевірка та контроль злиттів і поглинань – АМКУ аналізує та затверджує злиття та поглинання, щоб запобігти створенню або посиленню домінування на ринку, що може негативно вплинути на конкуренцію; 2) виявлення та припинення антиконкурентних угод – АМКУ розслідує угоди між компаніями, які можуть обмежувати конкуренцію (домовленості про ціни, розподіл ринків або обмеження виробництва); 3) заборона зловживання домінуванням на ринку – АМКУ моніторить діяльність компаній, що займають домінуюче становище на ринку, для запобігання зловживань таким становищем; 4) взаємодія з державними органами – АМКУ співпрацює з іншими державними установами для забезпечення дотримання антимонопольного законодавства в рамках державних закупівель та інших сферах.

На думку О. Я. Турковського контрольна діяльність АМКУ з врахуванням приписів ст. 3 Закону «Про АМКУ » реалізується у вигляді: 1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції; 2) контролю за концентрацією, узгодженими діями підприємств та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; 3) здійснення контролю щодо створення

конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель; 4) проведення моніторингу державної допомоги підприємствам та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги [2, с. 130].

Методами фінансового контролю за дотриманням антимонопольного законодавства України є: 1) моніторинг та аналіз ринків – АМКУ постійно аналізує стан різних ринків, використовуючи дані від компаній і доступні державні ресурси; 2) перевірки і розслідування – АМКУ має право проводити такі дії щодо можливих порушень антимонопольного законодавства; 3) штрафи – АМКУ може накладати штрафи на компанії, які порушують антимонопольні правила, як механізм попередження.

Необхідно підкреслити, що АМКУ уповноважений на вчинення широкого спектра дій та вжиття заходів щодо фінансового контролю за дотриманням антимонопольного законодавства в Україні. Закріплені законодавством повноваження можна поділити на загальні та спеціальні:

1. Загальні повноваження – це повноваження АМКУ, які полягають у здійсненні загального управління у сфері фінансового контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, удосконалення механізму державного регулювання відносин економічної конкуренції та розроблення найефективніших механізмів захисту економічної конкуренції. Їх у свою чергу можна розділити на такі види: повноваження щодо створення та роз'яснення норм права; повноваження щодо налагодження співпраці з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління й контролю, підприємствами, установами та організаціями з питань дотриманням антимонопольного законодавства, розвитку, підтримки, захисту економічної конкуренції; повноваження щодо узагальнення практики застосування законодавства захист економічної конкуренції.

2. Спеціальні повноваження – це повноваження АМКУ, що полягають у безпосередньому здійсненні процедур контролю за антимонопольного законодавства в Україні. Зазначені повноваження також можна розділити на види: *основні повноваження* – це повноваження, що являють собою окрему чітко визначену процедуру фінансового контролю або існуючий самостійно захід контролю, який здійснюється АМКУ (надання обов'язкових для розгляду рекомендацій; звернення до суду з позовами, заявами й скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції; проведення перевірки; розгляд заяв і справ про порушення

законодавства про захист економічної конкуренції, проведення розслідування за цими заявами та справами тощо); *допоміжні повноваження* – це повноваження, які реалізуються лише в межах та під час здійснення основних процедур фінансового контролю (призначення експертизи та експерта із числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку; проведення огляду службових приміщень і транспортних засобів суб'єктів господарювання тощо) [3, с. 175].

У контексті реалізації принципу захисту конкуренції основним завданням АМКУ є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині здійснення державного фінансового контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень антимонопольного законодавства. З метою запобігання порушенням антимонопольного законодавства, підвищення передбачуваності його застосування органи АМКУ на підставі заяви про надання попередніх висновків та доданої до заяви інформації надають суб'єктам господарювання, органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю попередні висновки стосовно узгоджених дій та концентрації [4, с. 132]

Слід відзначити, що сьогодні антимонопольний контроль в Україні стикається з рядом викликів, зокрема з високим рівнем корупції та політичним впливом на регуляторні процеси. Тому, зусилля з реформування і підвищення прозорості АМКУ важливі для підвищення ефективності контролю і зміцнення довіри громадськості та міжнародних інвесторів до українського ринку. Зміцнення антимонопольного законодавства та практики його застосування є важливим кроком на шляху до інтеграції України в світову економіку і забезпечення правил чесної конкуренції на внутрішньому ринку.

Інформаційні джерела

1. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 року № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

2. Турковський О. Я. Методи діяльності територіальних підрозділів Антимонопольного комітету України. Наук. зап. ЦУДПУ ім. В. Винниченка. 2019. Вип. 7. С. 127-132.

3. Шкляр С. В. Антимонопольний комітет України як суб'єкт контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип. 1. С. 172-176.

4. Копайгора І. Д., Копайгора І. І. Принципи діяльності Антимонопольного комітету України. Вісник ХНУВС. 2021. № 4. С. 128-134.